

Rettslige beslutningssystemer

DRI2001, bolc II:
Systemutvikling og automatisering av beslutninger

Forelesning 11. oktober 2007

Bolk II: "Systemutvikling og automatisering av beslutninger"

– plassering av emnet innen DRI2001

Individ

Samfunn

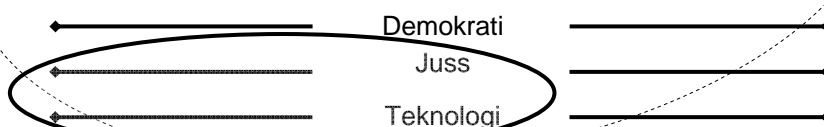
Forholdet mellom forvaltningen og enkeltindivider

- Utøve myndighet
- Fordele goder
- Pålegge plikter

Forholdet mellom forvaltningen og storsamfunnet

- Politiske prosesser
- Styringsrelasjoner
- Institusjoner, "sektorer"

En "bundet" offentlig forvaltning:

Den offentlige forvaltningens myndighetsutøvelse overfor enkeltindivider

- Oppgaver og institusjoner med politisk mandat
 - Oftest "omformet" til et rettslig mandat (lov)
- Materielle regler og rettigheter
 - "Enkle" (deterministiske) regler
 - Hvor mye skatt skal betales av inntekt x ?
 - Hvor mye får y utbetalt under sin pappapermisjon?
 - Komplekse saker, skjønnsbaserte regler
 - Hvilket behov for beskyttelse har asylsøker z ?
 - Vil "barnets beste" i sak s være å flytte til fosterhjem, eller kan foreldrene settes i stand til bedre omsorg?
 - Norsk offentlig forvaltning; "salig blanding" av ulike typer materielle regler

Prosessuelle regler og rettigheter

- Overordnede hensyn
 - Rettssikkerhet
 - Personvern
 - Menneskerettigheter
- Mer "operasjonelle" regler
 - Krav til å skaffe relevante opplysninger i saken
 - Veiledningsplikt
 - Begrunnelsesplikt
 - Taushetsplikt
 - Innsynsrett
 - Klageadgang

Bruk av IT i forvaltningens myndighetsutøvelse

- Bruk av IT gir aldri "fritak" fra krav til å overholde både materielle og prosessuelle regler
- Noen spørsmål til "automatiserte beslutninger":
 - Hva slags materielle regler egner seg til å håndteres i et IT-system?
 - Hvordan kan prosessuelle regler ivaretas?
 - Hvilke deler av arbeidet bør (eller må) utføres manuelt – utenfor IT-systemene?
- Denne delen av DRI2001, litt i dybden om:
 - Utvikling av systemer med rettslig innhold
 - Hvordan styrke rettssikkerheten ved bruk av IT

Generelle utviklingstrekk i forvaltningens bruk av IT

- 1960-70-årene
 - Sentrale systemer, enkle prosesser/store volum
 - Relativt få brukere
- 1980-90-årene
 - IT brukes i store deler av saksbehandlingsprosessen
 - De fleste *ansatte* bruker IT til sine oppgaver
- Sent 1990-tall og fremover
 - IT brukes i helhetlige saksbehandlingsprosesser
 - eForvaltning, også borgerne bruker IT i "sin del" av saksbehandlingen

(En liten parentes; utviklingstrekk i hva rettsinformatisk *forskning* har vært opptatt av)

- 1970-80-årene
 - Mulighetene for å representere "juridisk skjønn" i datamaskinprogrammer
 - Personvern ("interesseteorien")
 - Tekstbaser og tekstsøk (Lovdata)
- 1990-årene
 - "Registerkobling" og gjenbruk av opplysninger (personverninkling)
 - Automatiserte beslutninger ("enkel" saksbehandling)
- 2000 og fremover
 - Internett, internasjonal regulering
 - Informasjonssikkerhet
 - E-forvaltning

IT-systemene som er i fokus i denne delen av DRI2001

- Beslutningssystemer – noen eksempler:
 - Det meste av trygdesystemene i NAV
 - Skatteetatens likningssystemer
 - Bostøtteordningen
- Beslutningsstøttesystemer – noen eksempler:
 - Arbeidsformidling og -kvalifisering i NAV
 - Barnevernstjenesters IT-verktøy
- eForvaltning
 - Altinn, innrapportering og utsendelse
 - "Min fastlege" (minfastlege.trygdeetaten.no)

”Rettslig kvalitet” i disse typene systemer

- Riktige (materielle) vedtak
 - Både helt og delvis automatiserte beslutninger
- Tilstrekkelig sikkerhet
- Personvern
 - Relevante, nødvendige opplysninger som behandles
 - Innsyn, samtykke, korrigeringsrett osv.
- Rettssikkerhet
 - Beslutningsgrunnlag, begrunnelser, forståelighet osv.
- Robust og vedlikeholdsvennlig
 - Tilpasning til nye/endrede materielle regler
 - Feilretting, forståelighet osv.

”Rettslig innhold” i IT-systemer

- Det rettslige innholdet ”blir til” i en *systemutviklingsprosess*
 - Hovedtema i neste forelesning
- Systemutvikling er **valg og beslutninger**
 - Å utforme rettslige innhold i et IT-system er en rettslig beslutning
- Viktig forskjell:
 - Hvordan er en bestemt rettslig regel representert *i et IT-system*, eks:
 - Kriterier for å få alderspensjon
 - Rett håndtering av forskjellig sivilstatus i ulike regelverk osv.
 - Hvilke regelverk *rundt et IT-system* som påvirker beslutningene i utviklingsprosessen, eks:
 - Sikkerhetskrav
 - Arkivdanning og arkivering
 - Økonomiregelverk
 - Anskaffelsesregelverk osv.